

Säteilytyötä tekevien työntekijöiden terveystarkkailu

1	Yleistä	3
2	Työntekijöiden luokittelu	3
3	Soveltuvuus säteilytyöhön	3
3.1	Yleiset vaatimukset	3
3.2	Altistuminen ulkoiselle säteilylle	4
3.3	Altistuminen ulkoiselle ja sisäiselle säteilylle – vähäinen kontaminaatiovaara hengitysteitse	4
3.4	Altistuminen ulkoiselle ja sisäiselle säteilylle – merkittävä kontaminaatiovaara hengitysteitse	5
4	Säteilytyöluokan A työntekijöiden terveystarkkailu	5
4.1	Terveystarkkailusta vastaava lääkäri	5
4.2	Alkutarkastus	6
4.3	Säännöllinen terveyden seuranta	6
4.4	Ylimääräinen terveystarkastus	6
5	Säteilytyöluokan B työntekijöiden terveystarkkailu	7
6	Erytistarkkailu annosrajan ylityksen johdosta	7
7	Sikiön ja lapsen suojeleminen	7
8	Terveystiedosto	8
9	Läkärintodistukset	8
10	Kirjallisuutta	9

Liite A Säteilyturvakeskuksen yhteystiedot

Liite B LOMAKE: Läkärintodistus terveystarkastuksesta

Tämä ohje on voimassa 1.3.2000 alkaen toistaiseksi. Tämä ohje korvaa 19.12.1991 annetun ST-ohjeen 1.7, Säteilytyöntekijöiden terveystarkkailu.

Helsinki 1999

Oy Edita Ab

ISBN 951-712-358-2

ISSN 1456-8160

Valtuutusperuste

Säteilyturvakeskus antaa säteilyn käytön ja muun säteilytoiminnan turvallisuutta koskevat yleiset ohjeet, säteilyturvallisuusohjeet (ST-ohjeet), säteilylain (592/1991) 70 §:n 2 momentin nojalla.

Säteilytoiminnan turvallisuudesta vastaa säteilylain mukaan säteilytoiminnan harjoittaja. Toiminnan harjoittaja on velvollinen huolehtimaan siitä, että ST-ohjeissa esitetyn mukainen turvallisuustaso toteutetaan ja ylläpidetään.

Tämä ohje sisältää neuvoston direktiivin 96/29/Euratom; EYVL N:o L 159, 29.6.1996, s. 1 täytäntöönpanoon liittyviä vaatimuksia.

1 Yleistä

Työterveyshuoltolaissa (743/1978) säädetään työntekijöiden työterveyshuollon järjestämisestä. Säteilytoiminnan harjoittajan velvollisuutena on järjestää työterveyshuoltoon liittyen säteilytyötä tekeville työntekijöilleen erityinen terveystarkkailu. Terveystarkkailusta säädetään säteilylain (592/1991, muutos 1142/1998) 9 luvussa ja säteilyasetuksen (1512/1991, muutos 1143/1998) 3 luvussa. Terveystarkkailua koskee myös valtioneuvoston päätös terveystarkastuksista erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavissa töissä (1672/1992).

Säteilytyötä tekevän työntekijän terveystarkkailun tarkoituksena on

- varmistaa, että työntekijä soveltuu säteilytyöhön eikä hänen terveydentilansa ole esteenä säteilytyön tekemiselle
- seurata työntekijän terveydentilaa säteilytyön aikana etenkin sellaisten mahdollisten muutosten havaitsemiseksi, jotka muodostavat esteen säteilytyön jatkamiselle ja
- määrittää altistuksen terveydellinen merkitys silloin, kun todetaan tai epäillään annosrajan ylittävää tai muuten poikkeavaa altistumista säteilylle.

Terveystarkkailulla ei voida seurata työperäisen säteilyaltistuksen määrää tai vaikutuksia normaaleissa työoloissa, eikä mahdollinen annosrajan ylitys tule esille tavanomaisessa terveystarkastuksessa.

Säteilyasetuksen 13 §:n mukaan terveystarkkailun toimeenpanoa koskevat ohjeet antaa Säteilyturvakeskus.

Tässä ohjeessa käsitellään työntekijöiden luokittelua, säteilytyöhön soveltuvuutta, säteilytyöluokkiin A ja B kuuluvien työntekijöiden terveystarkkailua, sikiön ja lapsen suojelemista työntekijän raskauden tai imetyksen aikana sekä toimenpiteitä annosrajan ylityksen johdosta. Ohjeessa käsitellään myös terveystarkkailusta vastaavan lääkärin hyväksymistä, työntekijälle annettavaa lääkärintodistusta sekä terveystiedoston säilyttämistä ja luovutusta.

Ohjeessa esitetyt terveystarkkailuvaatimukset koskevat säteilyn ja ydinenergian käyttöä. Ohjetta sovelletaan luonnonsäteilystä aiheutuvaan altistukseen säteilyasetuksen 28 ja 28 a §:ssä säädettyissä tapauksissa.

2 Työntekijöiden luokittelu

Säteilytyöstä ja työntekijöiden luokittelusta säädetään säteilyasetuksen 9 ja 10 §:ssä. Toiminnan harjoittajan on luokiteltava säteilytyötä tekevät työntekijät säteilytyöluokkiin A ja B säädettyjen periaatteiden mukaisesti. Luokittelusta on annettu tarkemmat ohjeet ST-ohjeessa 1.6.

Terveystarkkailun järjestämistä varten toiminnan harjoittajan on ilmoitettava terveystarkkailusta vastaavalle lääkärille kumpaan säteilytyöluokkaan työntekijä on tarkoitus sijoittaa. Terveystarkkailusta vastaavalle lääkärille on myös annettava työntekijän työtehtävistä ja työoloista sekä säteilyaltistukseen vaikuttavista tekijöistä (ks. luvut 3.2–3.4) niin yksityiskohtaiset tiedot, että lääkäri voi päättää työntekijän työhön soveltuvuudesta ja terveystarkkailusta. Työntekijän säteilytyöluokka kirjataan säteilylain 34 a §:ssä tarkoitettuun terveystiedostoon ja ilmoitetaan Säteilyturvakeskuksen annosrekisteriin.

Toiminnan harjoittajan on ilmoitettava terveystarkkailusta vastaavalle lääkärille toiminnassa ja työntekijöiden luokittelussa tapahtuvista muutoksista.

3 Soveltuvuus säteilytyöhön

3.1 Yleiset vaatimukset

Säteilysuojelun yleisiä tavoitteita toteutetaan ensisijaisesti hyvällä työpaikkakohtaisella säteilyhygienialla eikä säteilytyöntekijöille asetettavilla terveydellisillä vaatimuksilla.

Jokaisella säteilytyötä tekevällä työntekijällä on oltava edellytykset ymmärtää työhönsä liittyvien riskien merkitys ja noudattaa annettuja ohjeita riskien vähentämiseksi. Työntekijän on kyettävä vastuuntuntoiseen, itsenäiseen ja harmitsevaan työskentelyyn. Työntekijä ei saa olla erityisen altis vakaville sairauskohtauksille, ja hänen tulee olla terveydentilaltaan ja psyykkisiltä ominaisuuksiltaan kyseiseen työhön sopiva.

Säteilylain 37 §:n mukaan säteilytyötä tekevän työntekijän on oltava kahdeksantoista vuotta täyttänyt. Tätä nuorempi henkilö voi osallistua säteilylähteiden käyttöön siinä määrin kuin se on tarpeen hänen ammatillisen koulutuksensa vuoksi. Kuitenkaan alle kuusitoistavuotias henkilö ei saa osallistua säteilylähteiden käyttöön. Nuorten työntekijäin suojelusta annettu asetus (508/1986) edellyttää työsuojeluviranomaisen poikkeuslupaa, jos alle kahdeksantoistavuotiaan työntekijän on tarpeen osallistua säteilylähteiden käyttöön ammatillisen koulutuksensa vuoksi.

3.2 Altistuminen ulkoiselle säteilylle

Työtehtäviä, joissa työntekijä voi altistua vain ulkoiselle säteilylle, ovat muun muassa

- röntgenlaitteiden käyttö
- umpilähteiden ja niitä sisältävien laitteiden käyttö
- kiihdyttimien käyttö, johon ei liity radioaktiivisten aineiden valmistusta
- säteilylaitteiden asennus, korjaus ja huolto, vuotavien umpilähteiden käsittelyä lukuun ottamatta.

Näissä työtehtävissä ei ole edellä mainittujen yleisten vaatimusten lisäksi muita terveydellisiä vaatimuksia. Kyky vastuuntuntoiseen ja harmitsevaan työskentelyyn on sitä keskeisempi

vaatimus, mitä suurempi on käytettävien säteilylähteiden aktiivisuus tai säteilyntuotto.

3.3 Altistuminen ulkoiselle ja sisäiselle säteilylle – vähäinen kontaminaatiovaara hengitysteitse

Työtehtäviä, joihin ulkoisen säteilyaltistuksen lisäksi saattaa liittyä ihon, suun tai keuhkojen kautta tapahtuvaa kontaminoitumista, mutta ei merkittävää altistumista radioaktiivisille hiukkasille tai kaasuille, ovat muun muassa

- kiihdyttimien käyttö, kun käsitellään aktivoituneita materiaaleja
- avolähteiden käyttö, lukuun ottamatta kohdassa 3.4 tarkoitettuja radioaktiivisia aineita
- useimmat huolto- ja korjaustyöt ydinvoimalaitoksen valvonta-alueella
- huoltotyö, johon liittyy aktivoituneiden tai kontaminoituneiden laiteosien tai vuotavien umpilähteiden käsittelyä.

Arvioitaessa henkilön soveltuvuutta näihin työtehtäviin on syytä kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- vaikeat ihotaudit; vaurioituneen ihon kautta sisäisen kontaminoitumisen vaara on huomattavasti normaalia suurempi
- ihon tulee sietää puhdistusta kontaminoitumistapauksessa
- yliherkkyys ei saa estää tarpeellisten suojavausteiden käyttöä.

Käsien lievä ihottuma ei estä työskentelyä silloin, kun ihon kontaminoitumisen vaara on vähäinen ja työntekijä voi käyttää suojakäsineitä. Työssä, jossa on sisäisen kontaminoitumisen mahdollisuus, on kiinnitettävä huomiota myös työntekijän munuaisten toimintaan, koska heikentynyt munuaistoiminta saattaa hidastaa kontaminoivien nuklidien eritystä.

3.4 Altistuminen ulkoiselle ja sisäiselle säteilylle – merkittävä kontaminaatiovaara hengitysteitse

Työtehtäviä, joihin muun altistuksen lisäksi saattaa liittyä hengitysteiden merkittävää altistumista radioaktiivisille hiukkasille tai kaasuille, ovat

- radioaktiivisten aineiden valmistus ja avolähteiden käsittely, kun radioaktiivinen aine on kaasumaisessa, helposti haihtuvassa tai pölyvässä muodossa ja kerralla käsiteltävän radioaktiivisen aineen aktiivisuus on suurempi kuin 100 kertaa vapaaraja (ks. ST-ohje 1.5)
- sellaiset huoltotyöt ydinvoimalaitosten valvonta-alueella, jossa sisäisen kontaminaation riski on olennainen
- työskentely tiloissa, joissa radonista tai muista hengitysilmassa olevista luonnon radioaktiivisista aineista aiheutuva säteilyaltistus ylittää säteilyasetuksen 27 §:ssä säädetyn toimenpidetason ja Säteilyturvakeskus on tämän johdosta asettanut säteilylain 46 §:n nojalla säteilyaltistukselle rajoituksia.

Näissä työtehtävissä on työn luonteen mukaan kiinnitettävä huomiota edellisissä kohdissa esitetyn lisäksi työntekijän keuhkojen toimintaan. Ydinvoimalaitoksen valvonta-alueella joissakin vaativissa huoltotöissä tarvittava raskas suojavaustus ja mahdollinen hengityssuojaimen käyttö edellyttävät myös työntekijän keuhkojen ja sydämen normaalia toimintaa. Hengityssuojaimia voi olla tarve käyttää lyhytaikaisesti myös radionuklidilaboratorioissa.

Radonin tai muiden luonnon radioaktiivisten aineiden osalta Säteilyturvakeskus määrää tapauskohtaisesti, milloin työntekijöiden säteilynsuojelu ja terveystarkkailu on järjestettävä samojen periaatteiden mukaisesti kuin säteilyn käytössä.

4 Säteilytyöluokan A työntekijöiden terveystarkkailu

Säteilytyöluokkaan A kuuluvien työntekijöiden terveystarkkailun tarkoituksena on varmistaa, että työntekijät ovat terveydentilansa puolesta soveltuvia heille osoitettuihin tehtäviin.

Terveystarkkailuun on sisällyttävä alkutarkastus ja säännöllinen terveyden seuranta.

4.1 Terveystarkkailusta vastaava lääkäri

Toiminnan harjoittaja vastaa siitä, että säteilytyöluokkaan A kuuluvien työntekijöiden terveystarkkailua varten on säteilylain 33 §:ssä säädetyn mukaisesti nimetty pätevyysvaatimukset täyttävä vastaava lääkäri. Toiminnan harjoittajan vastuu terveystarkkailun järjestämisestä koskee myös niitä työntekijöitä ja itseenäisiä elinkeinonharjoittajia, jotka osallistuvat toiminnan harjoittajan teettämään säteilytyöhön olematta toiminnan harjoittajan palveluksessa (ulkopuoliset työntekijät), siten kuin säteilylain 37 a §:ssä on säädetty.

Vastaavan lääkärin tulee olla perehtynyt työterveyshuoltoon ja säteilyn terveydellisiin vaikutuksiin.

Perehtyneisyydestä työterveyshuoltoon on voimassa, mitä erikseen on säädetty työterveyshuollossa toimivalle lääkärille asetettavista vaatimuksista, ks. työterveyshuoltolaki ja sen nojalla annetun valtioneuvoston päätöksen (950/1994) 2 § sekä laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994).

Perehtyneisyys säteilyn terveydellisiin vaikutuksiin osoitetaan

- lääkärin erikoiskoulutusta osoittavalla tutkintotodistuksella tai erillisellä kurssitodistuksella
- todistuksella työterveyshuollon kurssista, johon sisältyy säteilyturvallisuutta ja terveystarkkailua koskeva osio, tai
- erityisellä täydennyskoulutuksella, jonka Säteilyturvakeskus on tähän tarkoitukseen hyväksynyt.

Vastaavaksi lääkäriksi nimetyn lääkärin tulee tuntea työntekijän työolosuhteet. Hänellä tulee olla sellainen vastuuasema toiminnan harjoittajan teettämää säteilytyötä koskevassa työterveyshuollossa, että hänellä on käytännölliset edellytykset toimia tehtävissä, jotka säteilylain 9 luvun ja säteilyasetuksen 3 luvun säännösten mukaisesti hänen vastuulleen kuuluvat.

Jos vastaava lääkäri luopuu tehtävästään, hänen tulee viipymättä ilmoittaa asiasta toiminnan harjoittajalle, jotta tämä voi huolehtia terveystarkkailun järjestämistä koskevista velvoitteistaan.

4.2 Alkutarkastus

Lääkärin suorittama alkutarkastus sisältää sairaushistorian selvittämisen, klinisen tutkimuksen sekä lääkärin tarpeellisiksi katsomat laboratoriotutkimukset ja muut tutkimukset. Sairaushistoriaan liittyviä tietoja ovat muun ohella myös tieto mahdollisesta sädehoidosta tai iso-tooppihoidosta. Tarkastuksen tarkoituksena on todeta työntekijän soveltuvuus säteilytyöluokkaan A kuuluvaksi työntekijäksi. Alkutarkastus on tehtävä ennen työn aloittamista.

Säteilytyöluokkaan A kuuluvien työntekijöiden työhön soveltuvuudesta käytetään seuraavaa luokittelua:

- soveltuu
- soveltuu seuraavin edellytyksin (edellytykset mainittava)
- ei sovellu.

Säteilylain 33 a §:n mukaan työntekijää ei saa luokitella säteilytyöluokkaan A kuuluvaksi eikä

häntä saa pitää tällaisessa työssä, jos työntekijä ei terveydellisistä syistä tähän sovellu.

4.3 Säännöllinen terveyden seuranta

Terveystarkkailusta vastaavan lääkärin on seurattava jokaisen säteilytyöluokkaan A kuuluvan työntekijän terveyttä vähintään kerran vuodessa sen arvioimiseksi, soveltuuko työntekijä edelleen työtehtäviinsä.

Terveyden seurannan luonne riippuu työn laadusta ja kunkin työntekijän terveydentilasta. Terveyden seuranta varten toiminnan harjoittajan on toimitettava vastaavalle lääkärille vuosittain työntekijän säteilyaltistusta koskevat tiedot sekä muut tarpeelliset tiedot työn laadun ja työolojen muutoksista.

Työntekijän on käytävä lääkärintarkastuksessa terveystarkkailusta vastaavan lääkärin määräämin, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Vastaavan lääkärin harkinnan mukaan väli vuosina riittää toiminnan harjoittajan toimittamien tietojen ohella, että työntekijä antaa kirjallisen ilmoituksen terveydentilastaan. Vastaavan lääkärin on tehtävä terveyden seurannasta asianmukainen merkintä työntekijän terveystiedostoon. Työntekijälle olisi kuitenkin annettava mahdollisuus käydä halutessaan vuosittain terveystarkastuksessa.

4.4 Ylimääräinen terveystarkastus

Ylimääräinen lääkärintarkastus on aiheellinen, jos työntekijän terveydentilassa tapahtuu olennainen muutos. Jos työntekijän on todettu soveltuvan säteilytyöluokkaan A kuuluvaksi työntekijäksi vain tietyin edellytyksin, on lääkärintarkastus tehtävä uudelleen, mikäli työtehtävien luonnetta muutetaan.

Terveystarkkailusta vastaava lääkäri voi päättää tarpeesta jatkaa terveystarkkailua vielä säteilytyön päätyttyä tarpeelliseksi katsomakseen ajaksi työntekijän terveyden suojelemiseksi.

5 Säteilytyöluokan B työntekijöiden terveystarkkailu

Säteilytyöluokkaan B kuuluvien työntekijöiden terveystarkkailuun sovelletaan, mitä valtioneuvoston päätöksessä (1672/1992) on säädetty. Alkutarkastus on pyrittävä tekemään ennen työn aloittamista, kuitenkin viimeistään kuu-kauden kuluessa työn aloittamisesta.

Toiminnan harjoittaja on velvollinen toteuttamaan työntekijöiden säteilyaltistukseen vaikuttavien työolojen tarkkailun siten, että se täyttää säteilyasetuksen 12 §:ssä säädetty vaatimukset. Säteilysuojelusyistä ei ole tarvetta tehdä säännöllisin väliajoin toistettavia terveystarkastuksia säteilytyöluokkaan B kuuluville työntekijöille. Terveystarkastusten tarpeeseen vaikuttavat muut tekijät on harkittava edellä mainitun valtioneuvoston päätöksen 3 §:ssä säädetyn työpaikkaselvityksen perusteella.

6 Erityistarkkailu annosrajan ylityksen johdosta

Jos terveystarkkailussa tehty havainto antaa aiheutta selvittää, onko työntekijä altistunut poikkeavalla tavalla säteilylle, terveystarkkailusta vastaavan lääkärin tulee säteilyasetuksen 13 §:n mukaan tarvittaessa olla yhteydessä Säteilyturvakeskukseen. Tämä ei saa kuitenkaan viivästyttää tarkoituksenmukaisia jatkotutkimuksia tai hoitotoimenpiteitä.

Terveyden erityistarkkailu on järjestettävä, jos todetaan tai epäillään, että jokin säteilyasetuksen 3 §:ssä säädettyistä annosrajoista on ylittynyt. Terveystarkkailusta vastaavan lääkärin on säteilylain 33 §:n mukaan annettava lausunto siitä, millä edellytyksillä työntekijä voi jatkaa tämän jälkeen säteilytyön tekemistä. ST-ohjees-

sa 1.6 esitetään toiminnan harjoittajan toimenpiteet, jos epäillään normaalista poikkeavaa altistusta säteilylle.

Työntekijän annosrajan ylittyessä vastaavan lääkärin tulee esittää työnantajalle työntekijän terveyden suojeluun liittyvät tarpeelliseksi katsomansa jatkotoimenpiteet, kuten jatkotutkimukset, dekontaminaatioimenpiteet ja kiireelliset hoitotoimenpiteet, jotka työnantajan on toteutettava.

Jos onnettomuustapauksessa on syytä epäillä poikkeuksellisen suurta äkillistä säteilyaltistusta (annos yli 0,5 Sv), on altistuneesta henkilöstä otettava täydellinen verenkuvaa. Ensimmäinen verenkuvaa varten otettava näyte tulisi ottaa heti altistuksen jälkeen ja seuraava näyte vuorokauden kuluttua altistuksesta. Henkilön vointia on erityisesti tarkkailtava. Pahoinvoinnin esiintyminen muutaman tunnin sisällä tapahtumasta saattaa olla merkki henkeä uhkaavasta säteily sairaudesta. Muissa tapauksissa täydellisen verenkuvan määrittäminen ei ole yleensä tarpeen.

Kromosomianalyysi on tarpeen, jos työntekijän säteilyaltistuksen suuruudesta poikkeustilanteessa ei saada riittävän luotettavaa arviota. Ohjeet kromosomianalyysia varten saa Säteilyturvakeskuksesta. Säteilyturvakeskuksen yhteystiedot ovat liitteessä A.

7 Sikiön ja lapsen suojeleminen

Tehtaässä edellä kohdissa 4.2 tai 5 mainittua alkutarkastusta hedelmöitymisikäiselle naiselle on hänelle erityisesti korostettava raskauden ja imetyksen aikaisen suojelun tarvetta. Tämä on tarpeellista varsinkin niissä työtehtävissä, joihin liittyy poikkeavaan säteilyaltistumiseen johdettavan tapahtuman vaara. Työntekijän tulee heti raskauden toteamisen jälkeen ilmoittaa raskaudestaan terveystarkkailusta vastaavalle lääkärille ja toiminnan harjoittajalle, jonka on ratkaistava, edellyttääkö raskaus työtehtävien

uudelleen järjestelyä. Ratkaisuun vaikuttavat säteilyaltistuksen seurannan tulokset ja työhön liittyvä säteilyonnettomuuden mahdollisuus. Työntekijä ei voi toimia raskauden aikana ainaakaan säteilytyöluokkaan A kuuluvana työntekijänä.

Raskaana olevan työntekijän työ on järjestettävä siten, että sikiön ekvivalenttiansios ei ilmoituksen jälkeen jäljellä olevan raskauden aikana ylittä säteilyasetuksen 5 §:ssä säädettyä arvoa 1 mSv. Kun nainen on ilmoittanut imettävänsä lasta, häntä ei saa pitää sellaisessa työssä, jossa kehoon joutuu radioaktiivisia aineita.

Sairausvakuutusasetuksen (473/1963, muutos 717/1991) 11 a §:n mukaan työhön ja työoloihin liittyvä säteily on peruste raskaana olevan työntekijän siirtämiseksi muihin sopiviin tehtäviin tai jos tämä ei ole mahdollista, pois töistä. Tällöin hänellä on oikeus saada erityisäitiyslomaa enintään äitiysloman alkamiseen asti. Erityisäitiysrahajärjestelmästä säädetään työsopimuslaissa (320/1970, muutos 1190/1990), sairausvakuutuslaissa (364/1963, muutos 1192/1990) ja vuosilomalaisissa (2727/1973, muutos 1191/1990).

8 Terveystiedosto

Säteilylain 34 a §:n mukaan kullekin säteilytyöluokkaan A kuuluvalla työntekijällä on järjestettävä hänen terveydentilansa seuraamista varten tiedosto (terveystiedosto). Tiedosto on yleensä tarkoituksenmukaista sisällyttää asianomaisen työntekijän työterveyshuoltoa koskevien tietojen osaksi.

Terveystiedostossa on oltava terveystarkkailun kannalta tarpeelliset tiedot niistä työntekijän aikaisemmista työtehtävistä ja palvelussuhteista, joilla voi olla säteilytyön kannalta merkitystä. Tiedot pyydetään työntekijältä kirjallisina, esimerkiksi työntekijän allekirjoittamalla lomakkeella. Terveystiedostossa säilytetään tiedot työntekijän työn luonteesta ja kohdassa 4.2 tarkoitettujen alkutarkastuksen tuloksista. Lisäksi tiedostossa on oltava tulokset työntekijän säteilyaltistuksen seurannasta ja terveystark-

kailun tuloksista. Säteilylain 34 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen tallennettu myös Säteilyturvakeskuksen annosrekisteriin, josta asianomainen voi niitä tiedustella.

Tiedoston ylläpito kuuluu terveystarkkailusta vastaavalle lääkärille. Säteilylain 34 b §:n mukaan tiedostoa on pidettävä ajan tasalla niin kauan kuin työntekijä kuuluu säteilytyöluokkaan A. Tämän jälkeen tiedosto on säilytettävä, kunnes työntekijä täyttää tai olisi täyttänyt 75 vuotta. Kaikissa tapauksissa tiedosto on säilytettävä, kunnes säteilytyön päättymisestä on kulunut 30 vuotta.

Vastaavan lääkärin vaihtuessa on terveystiedosto luovutettava seuraajalle. Samoin menetellään, jos työntekijä siirtyy toisen työnantajan palvelukseen.

Terveystietojen luovuttamisesta on säädetty säteilylain 34 a §:ssä.

9 Lääkärintodistukset

Alkutarkastuksen perusteella vastaava lääkäri antaa työkelvopaisuuslausunnon liitteen B mukaisella tai vastaavat tiedot sisältävällä lomakkeella. Tällainen on esimerkiksi Suomen teollisuuslääketieteen yhdistyksen lomake nro 105, Lausunto terveystarkastuksesta B. Todistuksesta tulee käydä ilmi kohtien 3.2–3.4 mukaisesti säteilytyön luonne, soveltuvuus säteilytyöluokkaan A työntekijäksi sekä mahdolliset työtä koskevat rajoitukset.

Säteilylain 33 b §:n mukaan työntekijälle on pyynnöstä annettava kirjallisena vastaavan lääkärin lausunto, joka koskee työntekijän soveltuvuutta säteilytyöluokkaan A. Jos toiminnan harjoittaja terveydellisin perustein osoittaa työntekijän siirrettäväksi säteilytyöluokkaan A kuuluvasta tehtävästä muuhun tehtävään, on kirjallinen todistus annettava myös tästä. Työntekijällä on, ollessaan tyytymätön tehtyyn ratkaisuun, oikeus saattaa asia Säteilyturvakeskuksen käsiteltäväksi. Työntekijälle on ilmoitettava lausunnon antamisen yhteydessä tästä oikeudesta.

Hänen oikeuttaan saada tietoja terveydentilastaan koskee laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992, 5 §).

Jos työntekijä siirtyy toisen työnantajan palvelukseen säteilytyöluokan A työntekijäksi, hän tarvitsee todistuksen soveltavuudestaan säteilytyöhön ja tehdystä lääkärintarkastuksesta. Hän tarvitsee todistuksen myös silloin, kun hän aloittaa työn toiminnan harjoittajan valvonta-alueella ulkopuolisen yrityksen työntekijänä (ks. säteilylain muutos (1142/1998) 37 a §). Terveystarkkailusta vastaava lääkäri on velvollinen antamaan todistuksen terveystiedoston perusteella. Säteilyturvakeskus antaa ulkomaille säteilytyöhön meneville säteilytyöluokkaan A

kuuluville työntekijöille säteilyaltistuksen seuranta-asiakirjan, joka on ote annosrekisteristä. Ote yhdessä liitteen B mukaisen lääkärintodistuksen kanssa muodostaa tarvittavan asiakirjan ulkomailta työskentelyä varten.

10 Kirjallisuutta

- 1 Paile W, Mustonen R, Salomaa S ja Voutilainen A. Säteily & terveys. Oy Edita Ab, 1996.
- 2 Ohjeita syntymättömien ja vastasyntyneiden lasten suojelemiseksi vanhempien altistuksessa säteilylle lääketieteellisessä tarkoituksessa. Säteilysuojelu 100, Euroopan komissio 1999.

Liite A

SÄTEILYTURVAKESKUKSEN YHTEYSTIEDOT

Postiosoite:

Säteilyturvakeskus
PL 14
00881 HELSINKI

Katuosoite:

Laippatie 4
00880 HELSINKI

Puhelin (09) 759 881

Henkilöannosmittarit ja annosrekisteri:

Säteilyn käytön valvontaosasto
Annosvalvontatoimisto

Puhelin (09) 7598 8232 tai 7598 8233 tai 7598 8234
Fax (09) 7598 8248

Kromosomianalyysit:

Tutkimus- ja ympäristövalvontaosasto
Säteilybiologian laboratorio

Puhelin (09) 7598 8480 tai 7598 8486
Fax (09) 7598 8556

Sisäisen säteilyn mittaukset:

Tutkimus- ja ympäristövalvontaosasto
Säteilyhygienian laboratorio

Puhelin (09) 7598 8510
Fax (09) 7598 8433

Hälytysnumero kiireellisissä onnettomuustilanteissa virka-ajan ulkopuolella:

Helsingin hätäkeskus

Puhelin (09) 394 61 (vaihde) tai (09) 394 6324

Liite B

LOMAKE: Lääkärintodistus terveystarkastuksesta

LÄÄKÄRINTODISTUS TERVEYSTARKASTUKSESTA

Työnantaja	
Työterveysaseman nimi	
Osoite	Puhelin
Terveystarkkailusta vastaavan lääkärin nimi	

Tarkastetun henkilötiedot	Suku- ja etunimet	Henkilötunnus
	Ammatti	Työtehtävä, työolot ja altistus
	Henkilöllisyys ☐ tunnettu ☐ varmistettu, miten:	
Terveystarkastuksen peruste	☐ Alkutarkastus ☐ Seuranta-tarkastus ☐ Muu tarkastus	
Lausunnon peruste	tarkastuspvm	
	☐ kyselylomakkeen tiedot _____	
	☐ työterveyshoitajan tarkastus _____	
	☐ lääkärin tarkastus _____	
	☐ muu selvitys, mikä _____	
Lausunto	Tarkastetun henkilön soveltuvuus terveydentilansa puolesta säteilytyöluokan A työntekijäksi:	
	☐ soveltuu	
	☐ soveltuu seuraavin edellytyksin: Työntekijä ei saa työssään altistua seuraaville aineille tai työskennellä seuraavissa olosuhteissa:	
	☐ ei sovellu	
	Paikka ja päivämäärä	Lausunnon antajan allekirjoitus ja leima (sv-leima)
Tarkastetun suostumus	☐ Suostun ☐ En suostu	
	terveystietojen siirtoon uudelle työterveyslääkärille, jos siirryn säteilytyöhön toisen työnantajan palvelukseen tai jos työterveyslääkäri muutoin vaihtuu.	
	Paikka ja päivämäärä	Tarkastetun allekirjoitus